

***Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF, 1937 (Coleoptera:
Staphylinidae), kusak nowy dla Polski**

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1208348>

PAWEŁ JAŁOSZYŃSKI¹, ANDRZEJ MELKE², KONRAD WIŚNIEWSKI³

¹ Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław,
e-mail: scydmaenus@yahoo.com

² ul. św. Stanisława 11/5, 62-800 Kalisz, e-mail: kusakowaty@gmail.com

³ Zakład Zoologii i Fizjologii Zwierząt, Instytut Biologii i Ochrony Środowiska, Akademia Pomorska
w Słupsku, ul. Arciszewskiego 22b, 76-200 Słupsk, e-mail: konwisniew@gmail.com

ABSTRACT. *Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF, 1937 (Coleoptera: Staphylinidae), a rove beetle new for Poland.

For the first time we report the occurrence of a rove beetle *Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF in Poland. Three specimens of this species were found in Lower Silesia (SW Poland), in dry heathlands within a former military training area. The beetles were collected with pitfall traps in two open habitats: regenerating heather that had been rejuvenated by a prescribed burn two years before, and in a plot dominated by the purple moor-grass *Molinia caerulea* (L.) MOENCH. *Euaesthetus superlatus* differs from its Central European congeners in inhabiting open, semi-dry or dry warm habitats, which is confirmed by our record. Habitus and male genitalia of *E. superlatus* are illustrated and comparative notes regarding remaining Polish species of *Euaesthetus* are given.

KEY WORDS: Staphylinidae, faunistics, heathland, prescribed burn.

WSTĘP

Z Polski dotychczas wykazano cztery gatunki kusaków z podrodziny Euaesthetinae; trzy z nich należą do rodzaju *Euaesthetus* GRAVENHORST, 1806, jeden do *Edaphus* MOTSCHULSKY, 1856 (SCHÜLKE & SMETANA 2015). W środkowej i wschodniej Europie (i dalej w Azji, aż po Syberię) występuje jeszcze jeden chrząszcz z tej grupy, *Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF. Gatunki w rodzaju *Euaesthetus* są zewnętrznie bardzo do siebie podobne; należą one do bardzo małych kusaków, najmniejsze osobniki pospolitego w Polsce *E. ruficapillus* (LACORDAIRE, 1835) mogą mieć 1,3 mm długości, największe okazy rzadkiego krajowego *E. laeviusculus* MANNERHEIM, 1844 nieznacznie przekraczają 2 mm. Ogólne rozmieszczenie pozwalało przypuszczać, że *E. superlatus* występuje również w Polsce. Ze względu na małe rozmiary, konieczność sporządzania preparatów aparatów kopulacyjnych dla pewnego oznaczenia oraz brak tego gatunku w popularnym kluczu do polskich kusaków (SZUJECKI 1965), odkrycie tego chrząszcza na terytorium Polski nastąpiło dopiero niedawno; pierwsze krajowe stanowisko jego występowania podajemy poniżej.

MATERIAŁ I METODY

Materiał wykorzystany w tym opracowaniu został zebrany w ramach badań regeneracji wrzosowisk odmłodzonych poprzez kontrolowane wypalanie. Celem badań było między innymi sprawdzenie, jak wypalenie wrzosowiska wpływa na zgrupowania bezkręgowców. Płat wrzosowiska na terenie Obszaru Natura 2000 „Wrzosowisko Przemkowskie” o powierzchni ponad 5 ha wypalono w marcu 2015 roku. Badania prowadzono od maja 2015 i są one wciąż kontynuowane. Analizowane powierzchnie leżą na terenie dawnego poligonu wojskowego, dlatego przetrwały tam duże płyty suchych wrzosowisk.

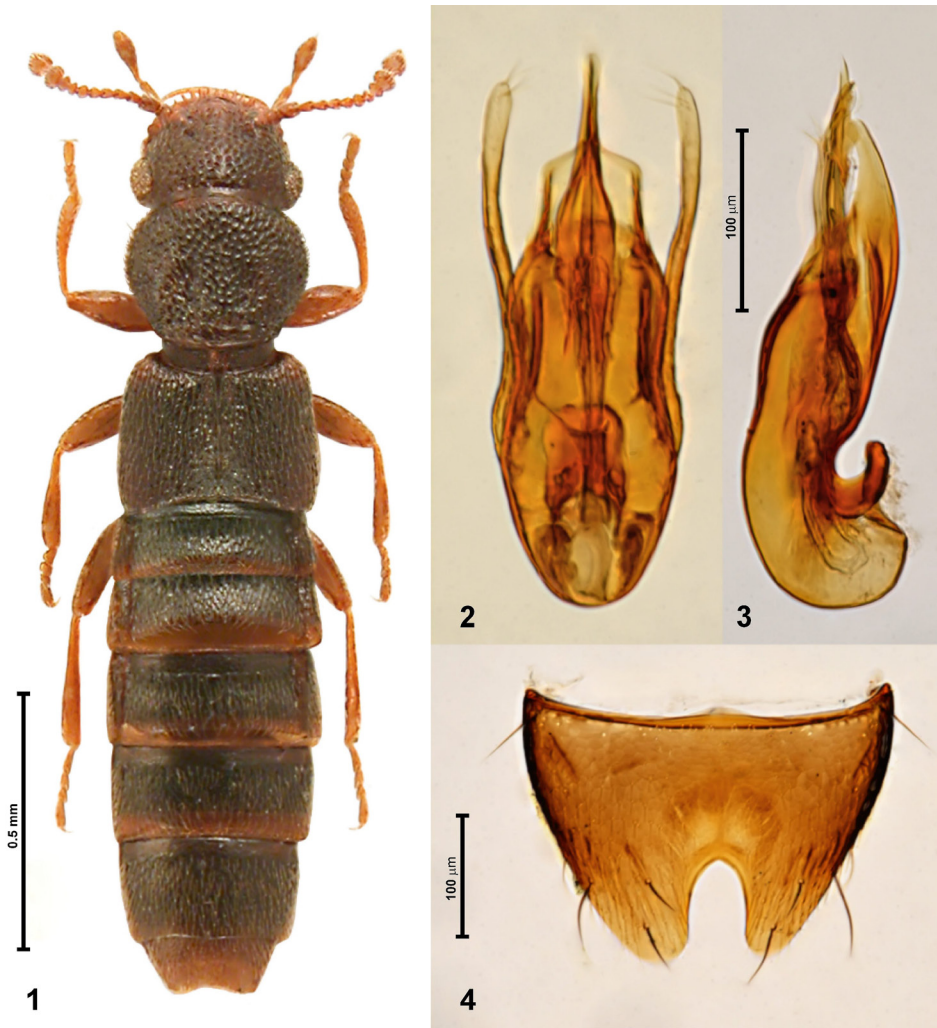
Materiał zbierano w trzech siedliskach: a) na wypalonym wrzosowisku; b) na nieodmładzanym wrzosowisku, gdzie wrzos (*Calluna vulgaris* (L.) HULL) niemal całkowicie dominuje, a jego krzewinki mają bardzo dużą zwartość; oraz c) na powierzchni zdominowanej przez trzęślicę modrą (*Molinia caerulea* (L.) MOENCH). Bezkręgowce epigeiczne pozyskano za pomocą pułapek glebowych (o średnicy 7,5 cm), umieszczonych po 7 na każdej z wymienionych powierzchni. Zbiór trwał cały rok, a materiał wybierano co ok. trzy tygodnie w okresie wegetacyjnym oraz raz na miesiąc w zimie.

***Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF, 1937 (Ryc. 1–4)**

Dolny Śląsk: [WT40, N 51°28'00", E 15°42'02", 150 m n.p.m.] Przemkowski Park Krajobrazowy, Obszar Natura 2000 „Wrzosowisko Przemkowskie” (PLH020015), Nadleśnictwo Przemków, leśnictwo Biernatów, oddz. 113. pułapka Barbera, 22.04-12.05.2017, 1 ♂, 1 ♀, powierzchnia z dominującym wrzosem dwa lata po wypaleniu, leg. K. Wiśniewski; j.w., oddz. 114. pułapka Barbera, 21.06-13.07.16, 1 ex., powierzchnia z dominacją *M. caerulea*, leg. K. Wiśniewski. Okazy dowodowe coll. P. Jałoszyński, A. Melke.

Euaesthetus superlatus (Ryc. 1) wydaje się być związany przede wszystkim z otwartymi, ciepłymi terenami, gdzie bywał poławiany wśród traw. W takich warunkach znaleziono ten gatunek np. w Szwecji, gdzie występował na skąpo porośniętym roślinnością zielną podłożu o wapiennym pochodzeniu (LUNDKVIST 2009). W Brandenburgii odnotowano go na łące oraz wrzosowisku, które – podobnie jak polskie stanowisko – znajdowało się na dawnym poligonie wojskowym (BARNDT 2006). Takie preferencje są wyjątkowe wśród środkowoeuropejskich przedstawicieli rodzaju *Euaesthetus*, którzy przeważnie występują w środowiskach wilgotnych, zasiedlając obrzeża wód.

Gatunek ten należy do grupy charakteryzującej się brakiem podłużnej, środkowej listewki w tylnej części przedplecza (cecha ta występuje u *E. ruficapillus*). *Euaesthetus laeviusculus* jest nieco bardziej błyszczący, jego pokrywy mają nieco rzadsze punktowanie; poszczególne punkty zwykle nie łączą się. U pary *E. bipunctatus* (LJUNGH) i *E. superlatus* pokrywy są punktowane tak gęsto, że punkty łączą się ze sobą, w efekcie czego powierzchnia pokryw sprawia wrażenie szorstkiej; ciało jest mniej błyszczące. *Euaesthetus bipunctatus* jest przeciętnie nieco większy od *E. superlatus*, jednak zakresy długości ciała zachodzą na siebie i osobniki średnich rozmiarów mogą sprawiać trudności podczas oznaczania. Najpewniejszą cechą diagnostyczną jest budowa aparatu

Ryc. 1–4. *Euaesthetus superlatus*, samiec (1), edeagus z góry (2) i z boku (3), ósmy sternit samca (4) (fot. P. Jałoszyński).

Figs 1–4. *Euaesthetus superlatus*, male (1), aedeagus in dorsal (2) and ventral (3) views, sternite VIII of male (4) (photo P. Jałoszyński).

kopulacyjnego samca (Ryc. 2–3) oraz kształt wycięcia tylnej krawędzi ósmego sternitu odwłoka samca (Ryc. 4). Rysunki edeagusów oraz ósmego sternitu wszystkich gatunków występujących w Polsce znaleźć można w pracy PUTHZA (2012).

PODZIĘKOWANIA

Publikacja powstała w ramach projektu „Opracowanie zasad ochrony przeciwpożarowej obiektów chronionych oraz stosowania kontrolowanego wypalania jako metody czynnej ochrony przyrody” finansowanego przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych, realizowanego przez Instytut Badawczy Leśnictwa we współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim. Szczególne podziękowania chcieliśmy złożyć Angelice Dawidowicz za pomoc w pracach terenowych i przy opracowaniu materiału.

PIŚMIENNICTWO

- BARNDT D. 2006. Beitrag zur Arthropodenfauna des Naturparks Hoher Fläming (Brandenburg/Landkreis Potsdam-Mittelmark) – Faunenanalyse und Bewertung – (Coleoptera, Heteroptera, Hymenoptera, Saltatoria, Araneae, Opiliones u. a.). *Märkische Entomologische Nachrichten* 8(2): 163–215.
- LUNDKVIST H. 2009. *Euaesthetus superlatus* PEYERIMHOFF, 1937 (Staphylinidae) och *Corticarina alemannica* SCHILLER, 1984 (Latridiidae) två för Norden nya skalbaggsarter. *Entomologisk Tidskrift* 130(3C4): 141–144.
- PUTHZ V. 2012. Unterfamilie Euaesthetinae THOMSON, 1859, In: ASSING V., SCHÜLKE M (Eds.). Die Käfer Mitteleuropas. B. 4. Staphylinidae (exklusive Aleocharinae, Pselaphinae und Scydmaeninae). 2. Auflage. Springer, Heidelberg: 317–319.
- SZUJECKI A. 1965 Część XIX. Chrząszcze - Coleoptera. Kusakowate – Staphylinidae: Kiepurki – Euaesthetinae i żarlinki – Paederinae. *Klucze do Oznaczania Owadów Polski* 48(24c): 74 pp.
- SCHÜLKE M., SMETANA A. 2015: Staphylinidae, In: LÖBL I., LÖBL D. (Eds.). Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 2/1. Hydrophiloidea – Staphyloidea. revised and updated edition. Vol. 1. Brill, Leiden, Boston: 304–900.

Accepted: 9 March 2018; published: 27 March 2018

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>